

Държавата представи "празен" План за енергетика и климат, сега чака коментари
Стратегическият документ беше пуснат за обществено обсъждане без моделиране за потреблението на енергия по сектори и години

Рая Лечева, Моника Върбанова, Капитал, 15.01.2024

https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/ikonomika/2024/01/15/4575857_durjavata_pr_edstavi_prazen_plan_za_energetika_i/

Прогнозираният годишен ръст на БВП ще бъде изцяло отменен, ако България е изправена пред пълното въздействие от повишаване на температура с 2°C до 2050 г.

© Николай Дойчинов

Темата накратко

- България закъснява с приемането на Националния си план за енергетиката и климата и трябва спешно да отговори на наказателната процедура от ЕК.
- Документът е важен и за отключването на еврофинансиране за трансформация на секторите.
- Важното предупреждение на плана: ако глобалното затопляне достигне 2 градуса С до 2050 г., няма да имаме икономически растеж и ще сме и по-бедни.
- На практика обсъждането на плана започва още преди да е готов.

България все още разчита силно на производството на енергия от лигнитни въглища, преди постепенно то да бъде премахнато до края на 2038 г.

Крайната цел - 2038 г., е ясна отдавна, защото е записана в няколко национални документа. Но в плана все така липсват данни какво точно ще се случва през целия този 15-годишен период. Как ще работят ТЕЦ-овете и ако затворят до 2030 г. заради високите цени на квотите и липсата на държавна подкрепа, кои мощности ще ги заменят по години. Ще има ли нови ядрени блокове, докде ще стигне бумът на ВЕИ и каква ще е ролята на батериите и умните мрежи по години също няма конкретика. Буквално има празни полета, които тепърва трябва да бъдат запълнени.

Определената национална цел за дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия до 2030 г. например е 29.9%, но не става ясно

как точно ще се постигне тя. Същото е с транспорта, индустрията и енергийната ефективност.

Срокът за подаване на становища по плана е 22 януари. Но ясно е, че няма как това обществено обсъждане да бъде ефективно, имайки предвид, че половината дни са преминали в празнични дни, коментираха експерти.

В момента имаме само схема и рамка на Интегриран план в областта на енергетиката и климата. В публикувания актуализиран план липсва прогнозно моделиране в развитието на енергийното потребление по сектори, без реалните допускания и анализи как се планира намаляването на емисиите по сектори, няма смисъл от обществено обсъждане в този му вид, коментират редица експерти, с които "Капитал" разговаря.

"Разбира се, че е непълен, това е междинна версия за консултации преди резултатите от моделирането. Самото моделиране също дава ограничен кръг отговори", посочи министърът на околната среда и водите Юлиан Попов.

Ще има още срещи между институциите и заинтересованите страни, подчерта и Миля Димитрова, съветник по климата на министъра на околната среда и водите.

Прогнозираният годишен ръст на БВП ще бъде изцяло отменен, ако България е изправена пред пълното въздействие от повишаване на температура с 2°C до 2050 г. При всички климатични сценарии е много вероятно да има повече бедни хора, които живеят в България до 2050 г.

Формално или неформално е общественото обсъждане

Причината за бързото пускане на Плана за обществено обсъждане е най-вероятно новината, че Европейската комисия вече е изпратила първо уведомително писмо към България (както на Австрия и Полша поради същата причина) за липсата на напредък по плана. Това е първият етап от наказателната процедура и София вече разполага само с два месеца да изпрати своя отговор към комисията (до 21 февруари 2024 г.). Ако отговорът не е задоволителен, това може да доведе до дело срещу България в Съда на ЕС и финансови санкции.

Ние нищо не правим заради наказателни процедури, а защото трябва да го направим и защото стилът ни на управление е максимална прозрачност. Публикуваме, за да имаме възможност да проведем отворени обсъждания със заинтересованите страни.

Юлиан Попов, министър на околната среда и водите

В насоките на Европейската комисия (ЕК) е описано, че са необходими консултации със заинтересованите страни преди публикуването на Плана за обществено обсъждане, каквито на практика нямаше. А обществено обсъждане е невъзможно, без да има реално моделиране на енергийното потребление по сектори.

По информация на "Капитал" забавянето се дължи донякъде на трудно събиране на данните по сектори и министерства, които трябва да се предоставят на компанията преди започването на моделирането и допусканията по сектори.

В очакване на моделирането по сектори и години

Всяка информация, която постъпи при нас от министерствата, се изпраща към компанията и по-голямата част от данните са подадени, затова съвсем скоро ще можем да представим и резултатите. Това съобщи за "Капитал" инж. Николай Налбантов, директор "Енергийни стратегии и политики за устойчиво енергийно развитие" в Министерството на енергетиката.

Преди месец заместник-министърът на енергетиката Красимир Ненов посочи, че е избрана компанията E3 Modelling за изготвяне на актуализиран модел на енергийния баланс. Тя е подготвила и предишния вариант на ИНПЕК. На въпроса с какво ще бъде по-различни от другото моделиране в комисията по енергиен преход от Compass Lexecon, Налбантов каза, че сега ще бъде направено пълно моделиране за развитието на енергетиката и по сектори, не само на електроенергетиката. "Целта е да има съпоставимост на данните спрямо предходното моделиране", допълни той.

Завишаваме целите за дела на възобновяеми източници, за енергийна ефективност, увеличаваме целта за намаляване на емисиите, стана ясно още от думите му, но конкретни числа липсват. Моделът ще обхваща и потенциала за соларни инсталации по покривите, отделни аспекти на енергията от биомаса, допълни Миля Димитрова.

Ще постигнем ли високите цели за енергийна ефективност

Страната определя национални цели за постигане на 12.1% намаление на потреблението на първична енергия и 11.1% намаление на крайното потребление на енергия до 2030 г., спрямо 2020 г.

Според данните към момента става ясно, че целите за постигане на 19 млн. кв. метра обновени жилищни площи до 2030 г. няма да бъдат постигнати", казва **изпълнителният директор на Центъра за енергийна ефективност ЕнЕфект Драгомир Цанев.**

Задачата ни е да накараме ЕК да ни се довери, че данните, които предоставяме са актуални и достоверни и заложените цели ще бъдат постигнати с предвидените мерки

Потенциалът за енергийна ефективност на инфраструктурата на централното отопление и охлаждане се съдържа в рехабилитацията на топлопреносните мрежи, пише в плана. Не може политическата обосновка да е, че енергийната ефективност е приоритет, а основна мярка да бъде инвестиции в нови топлопреносни мрежи, посочва като пример Цанев.

Финансирането на целите ще се случва чрез Национален декарбонизационен фонд с бюджет от над 7 млрд. лева, тези пари все още не съществуват, коментират експертите.

(Не)липсващите ВЕИ прогнози

В плана има и няколко ключови празни места, особено по отношение на енергийните мощности и ВЕИ. *"Прогнозите са този дял да бъде постигнат чрез увеличаване на инсталираните мощности на ВЕИ централи с до . MW, като към 2030 г. се прогнозира към електроенергийната система да са присъединени MW ВЕИ централи."*

Подготвяме становище по плана, но най-малкото срокът за коментари трябва да се промени, посочи Меглена Русинова, председател на Българската фотоволтаична асоциация.

Не може в срок реално от няколко седмици да се подготви позиция по един толкова стратегически документ, който е нашата енергийна стратегия пред ЕС.

Меглена Русинова, председател на Българската фотоволтаична асоциация

Някои цели са недостатъчни, коментира Апостол Дянков, ръководител на Програма "Климат и енергия" на WWF. В своята Оценка на предадените планове от 18 декември ЕК вече оцени ангажимента за ВЕИ от крайното потребление към 2030 г. от 29.9% (той не е записан в ИНПЕК, но е подаден предварително) като по-нисък или below на необходимата амбиция или ambition level, може да видите повече тук:

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A796%3AFIN&pk_campaign=preparatory&pk_source=EURLEX&pk_medium=TW&pk_keyword=EUGreenDeal&pk_content=Communication&pk_cid=EURLEX_todaysOJ

Някои цели са недостатъчни като например тези за ВЕИ, липсват макроикономически прогнози, неясно е каква е ролята на биомасата, какво се случва с екологичната оценка, но пък има цел за климатична неутралност.

Апостол Дянков, ръководител „Климат и енергия“, WWF

Неясна в плана е също ролята на биомасата, как ще се направи търговията с емисиите за отопление и транспорта (ETS2) и други, споделя Дянков от WWF.

Липсват данни и макроикономически прогнози и ще е нужно те да бъдат добавени. Надяваме се това да стане в края на този месец и да бъдат споделени публично, именно това ще дискутираме на събитие по плана в сряда, каза Дянков. Важно е да се заложат реалистични прогнози за енергийното потребление, обясни той. Според него в

проекта на Стратегия за устойчиво енергийно развитие и моделирането на Комисия за енергиен преход преди това се прогнозираше твърде високо потребление на електроенергия, което аргументираше повече АЕЦ реактори например.

Защо е важен този план

Интегрираните планове за енергетика и климат на държавите членки са основен елемент за стратегическо планиране на декарбонизацията на национално ниво в съответствие с целта от 1.5°C на Парижкото споразумение, а след това и [Европейския зелен пакт на ЕС за намаляване на зависимостта от изкопаеми горива и осигуряване на бърз и справедлив преход към чиста икономика на бъдещето](#).

В своите планове всяка страна членка бе длъжна да опише по интегриран начин различни национални цели в областта на климата и енергетиката, политиките и мерките за постигането им, както и адекватното им финансиране до 2030 г. Целите обхващат различни сектори освен енергетика, като селско стопанство, индустрия, емисии от сгради, транспорт и други.

В предишния вариант на плана "Енергетика и климат" целите за възобновяема енергия бяха постигнати с изгаряне на дървесина Фотограф : Юлия Лазарова

Плановете бяха одобрени първоначално през 2020 г., а впоследствие държавите трябваше да представят доклад за напредъка на всеки 2 години в съответствие със структурата, формата, техническите подробности и процеса, определени в Регламента за прилагане. Като част от доклада за състоянието на енергийния съюз комисията наблюдава напредъка на ЕС към постигането на тези цели.

България, заедно с още пет държави, не подаде такъв доклад за напредъка си в средата на 2023 г. и това е проблем по няколко причини, посочиха за "Капитал" източници от ЕК.

Първо, за по-добро разработване и прилагане на плановете държавите членки трябваше да се консултират с гражданите, предприятията и регионалните власти в процеса на изготвяне и финализиране. Този процес започна едва в последните дни на 2023 г. у нас. Предвид разделението на обществото по темата, защото конкретните цели в интегрираните планове трябва да бъдат в съответствие с [териториалните планове за справедлив преход](#) на Стара Загора, Перник и Кюстендил и Плана за

възстановяване, това може да забави сериозно процеса. Териториалните планове бяха условно одобрени от Европейската комисия миналия месец в опит да се спаси основната част на финансирането в тях, защото конкретни времеви цели за намаляване на емисиите липсваха. А Планът за възстановяване също търпи промени.

Второ, липсата на дългосрочна енергийна стратегия на страната, както и подцели за намаляване на емисиите по сектори, които са основна част от плана "Енергетика и климат", създава **риск и за останалото европейско финансиране на страната**. В първоначално подадения си план през 2019 г. (официално одобрен през 2020 г.), България си постави незадоволителна обща цел за намаляване на емисиите, която и не се спазва. По-притеснително обаче е пълната липса на такива по сектори - транспорт, селско стопанство, енергетика, преработване на отпадъци и др.

Ако например държавата иска да кандидатства за финансиране по Модернизационния фонд или друга субсидия от Брюксел в дадена сфера, тя трябва да представи анализ как даденият проект би допринесъл за постигане на целите в Интегрирания план за енергетика и климат. При липса на конкретно зададени таргети в този план, няма как да се обоснове пред Брюксел колко ще допринесе проектът за общата декарбонизация на даден сектор в икономиката. Още по-сериозно предизвикателство е това в програми като "Свързана Европа" за транспорт, където страната се конкурира с останалите държави членки, които са си написали домашното, за да получи финансиране.

Целите на ЕС

- Намаляване на нетните емисии на парникови газове (ПГ) с най-малко 55% в сравнение с 1990 г. до 2030 г.
- Намаляване на емисиите на ЕС с 40% до 2030 г. спрямо нивото от 2005 г. в секторите, които не са обхванати от европейската схема за търговия с емисии
- Намаляване на потреблението на енергия в ЕС с най-малко 11.7% през 2030 г. спрямо 2020 г., така че крайното енергийно потребление да не надхвърля 763 Mtoe
- Постигане на поне 42.5% дял на енергия от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия в ЕС до 2030 г., със стремеж този дял да достигне 45% през 2030 г.
- Осигуряване на минимум 15% ниво на междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки.

Какво ще заложим в модела и какво искаме да постигнем

"Когато заложиш в допусканията различен микс, нормално е да се получат различни резултати, така се появиха и двата нови ядрени реактора с модела на консултантската компания Compass Lexecon", казва Ремина Алексиева от Центъра за изследване на демокрацията. Този модел беше направен в рамките на Комисията по енергиен преход за развитие на електроенергетиката за изготвянето на пътната карта за климатична неутралност на България до 2050 г.- климатична и енергийна сигурност. При ИНПЕК очакваме пълно моделиране на енергетиката по всички сектори.

Центърът за изследване на демокрацията направи алтернативно моделиране с помощта на Pathways Explorer. "Модела има много, важно е какви допускания ще бъдат поискани от държавата, на база допусканията ще бъдат направени анализи как ще изглежда енергийният сектор", подчерта Ремина Алексиева.

Регулаторната рамка на европейско ниво посочва, че всяка държава членка е длъжна да гарантира, че на широката общественост са предоставени ефективни възможности за участие в разработването както на проектите, така и на окончателните ИНПЕК, коментира за "Капитал" и Калина Цолова от Центъра за изследване на демокрацията. Затова министерствата, които разработват актуализацията на плана (на енергетиката и на околната среда) е важно да включат активно местните власти, организациите на гражданското общество, бизнесът, инвеститорите и широката общественост в разработването и наблюдението на плана.

Има и неяснота по отношение на процеса на Екологична оценка на стратегията - Министерството на околната среда трябва да го обяви скоро, очакват от неправителствения сектор.

Все пак е заложена високата цел за климатична неутралност

Позитивното според Дянков е, че има цел за климатична неутралност в документа, тоест не говорим само за декарбонизация и обхваща повече сектори, но основно разчита на вече изготвени стратегически документи и не предлага много нови мерки и политики за важни сектори.

Налбантов не представи и конкретните допускания, които ще заложи министерството за развитието на сектора. Не получихме официално отговори и от енергийното министерство.

Първоначалните резултати от моделирането се очакват през януари 2024 г., а окончателните - през март.

заместник-министър на енергетиката

Идеята е в един момент, когато работата по актуализацията на Интегрирания план напредне, да бъде довършен и другият важен стратегически документ - Енергийна стратегия на България, за да имаме синхронизирани стратегически документи, обясни **заместник-министър Ненов** на събитие в края на миналата година.

На въпрос дали ще успеем да пратим първоначален вариант на плана до края на февруари Миля Димитрова от екоминистерството посочи: "В края на януари ще имаме готово моделиране, с което ще финализираме първия вариант на плана, който ще бъде изпратен до ЕК до края на февруари."